

Høringsinnspill fra Rådet for et aldersvennlig Norge

Fellesskap og mestring – Bu trygt heime St. melding 24

Rådet for et aldersvennlig Norge er utnevnt av regjeringen, og har i sitt mandat å skulle arbeide for et mer aldersvennlig Norge på tvers av sektorer, organisasjoner, bransjer, næringer og forskning knyttet til Bu Trygt heime-reformen. Rådets arbeid retter seg mot de friske eldre. Rådet er i sin andre periode og er bredt sammensatt med medlemmer fra Husbanken, KS, Oslo Met, Pensjonistforbundet, IKT-Norge, Frivillighet Norge og NHO service og handel. Rådet ledes av Berit Brørby.

Basert på de erfaringene rådet har gjort seg sammen med Senteret for et aldersvennlig Norge, som også er rådets sekretariat, besitter rådet mye innsikt knyttet til både utfordringer og muligheter, og som er relevant for å nå målene i den nye reformen. Både Senteret og Rådet for et aldersvennlig Norge er gitt et betydelig oppdrag i Stortingsmelding 24 (2022 – 2023), "*Fellesskap og meistring – Bu trygt heime*". Innspill

Forventningsavklaring: I Kantars Helsepolitisk barometer svarte åtte av ti nordmenn at den enkelte må ta større ansvar for egen helse, sosialt liv og egen boligsituasjon for å sikre seg en god alderdom. Men det er uklart hva som ligger i dette. 6 av 10 sier at de selv bør betale selv for nødvendige aldersvennlig tilpasning av boligen, men med støtte fra stat eller kommune. Befolkningen må i større grad bli informert om hva de kan forvente at det offentlige dekker, da mye er uavklart knyttet til hva som er realistisk å få til. Rådet mener det må gjøres en forventningsavklaring med befolkningen rundt det å bli eldre. Hva ligger i trygghet, og hva kan forventes av hjelp og tjenester som de eldre vil trenge.

Bolig: Bolig er blant de temaene som rådet har hatt mest fokus på i perioden. Debatten knyttet til Eldres bolig-behov ender dessverre som regel i behov for omsorg og sykehjemsplasser. Siden de aller fleste ønsker å bo hjemme så lenge som mulig, må det finnes egnede boliger å flytte til uten at det skal være sykehjemmet. 65 prosent av landets innbyggere over 60 år sier at de bor i den boligen de planlegger å bo i livet ut. Boligens størrelse og fysiske utforming er blant de viktigste årsakene til at senioren ikke vil bo der de bor i dag. (Kantar/Helsepolitisk barometer 2023). Det må iverksettes omfattende boligitiltak som sikrer at det finnes boliger tilpasset eldre som ikke trenger heldøgns tilsyn på sykehjem. Skal vi bo trygt hjemme så lenge som mulig, må vi være sikre på at det er trygt både i form av at boligen fungerer og at det å bo hjemme ikke fremmer ensomhet. Hvordan dette skal løses må konkretiseres og planlegges, tilpasses både urbane og mindre befolkede strøk. Det er også behov for en klarere boligpolitikk knyttet til å eie en bolig vs. leie.

Avgifter og energikrav: Nye energikrav i EU/EØS vil det utgjøre store kostnader for store deler av den eksisterende boligmassen. Det må legges en plan for hvordan dette skal håndteres, og ikke minst hvordan det løses for de som har begrenset egenkapital. Økonomi er også en sak for frivillige organisasjoner og forsamlingslokaler som får utfordringer i hht. nye energikrav.

Frivillighetspolitikk; Frivilligheten inngår som en betydelig bidragsyter i den nye reformen. Det må iverksettes en systematisk frivillighetspolitikk som ivaretar et aldersvennlig samfunn, beredskap, folkehelse, barn og unge. Frivilligheten må få en forutsigbar finansiering. Og alle kommuner må

utarbeide en egen frivillighetspolitikk. Det bør legges en plan for hvordan offentlig og frivillige kan samarbeide om økt deltakelse i frivilligheten.

Vedtaksprosesser: Vedtaksprosesser, individuell plan mm er noe byråkratisk lagt opp. Hvor mye ressurser skal brukes på å skrive juridisk riktige vedtak og avklaringer. Det er behov for en diskusjon rundt hvordan lovverket er bygget opp, og fungerer.

Digitalisering: Lav eller ingen kunnskap om bruk av teknologi er en stor utfordring. At flere blir digitalt inkludert, og at de som ikke er eller blir digitale får tilgang på analoge løsninger, er en forutsetning for at målene om å bo hjemme trygt og lenge nås. En konkret utfordring vi vil rette oppmerksomheten mot i denne sammenheng er helsepersonell og hjelp med digital tilgang. Helsepersonell blir ofte spurt om å hjelpe med digitale tjenester. Det må legges til rette for fullmakter som sikrer sikkerheten til de som ikke er digitale, etablere et korps med godkjente IT-fiksere.

Kunnskapsnivået er forskjellig. Det er behov for full opplæring og akutt hjelp. Det vil derfor være behov for et sammensatt innhold i et lokalt digihjelp tilbud. Eksisterende løsninger som bibliotek, seniornett med "datastuer" mm bør styrkes. Det er behov for at folk får hjelp til det de trenger når de tenger det.

Nye servicejobber: Servicetjenesteleverandører som mat- og måltidsbransjen, renhold, hagestell har mye å tilby eldre som skal bo trygt hjemme, lengre. Renholdsbedrifter og andre servicetjenesteleverandører er nye muligheter i et aldersvennlig samfunn der eldre skal bo trygt hjemme. Det må gjøres tiltak for å få renholdsbedrifter inn i hjemmemarkedet. Eksempel på tiltak for å skape et marked for flere servicetjeneste-leverandører kan være skattefradrag for utgifter til hjelp i hjemmet. Gjennom hjelp til praktiske gjøremål vil eldre kunne greie seg selv lenger og ikke belaste kommunens helse og omsorgstjenester. Dette vil også kunne skape jobber til flere og bekjempe svart arbeid.

Ifølge Helsepolitisk barometer er 44 prosent av oss ikke villig til å betale for hjelp og praktisk bistand fra private aktører for å kunne bo hjemme lenger når en blir eldre, men nesten like mange er villig til å betale. Her ligger et stort marked.

Fallforebygging: Norge er på verdenstoppen når det gjelder hoftebrudd. Årlige kostnader er omkring 5 milliarder kroner for 9000 hoftebrudd. De fleste hoftebruddene skjer der folk bor eller i nærheten. I en bo trygt hjemme-reform må det legges større vekt på å forhindre at hoftebrudd skjer gjennom å iverksette en egen kampanje rettet mot befolkningen basert på Helsedirektoratets nye nasjonale faglige råd mot fallforebygging.

Begrepsbruk: Aldersvennlig er et begrep som er godt innarbeidet og har sin opprinnelse i WHO som agefriendly. Arbeidet som er gjort i Senteret for et aldersvennlig Norge og i Rådet for et aldersvennlig Norge er i stor grad tuftet på WHO's Age Friendly-metodikk.

Mandatet både i senteret og i rådet for et aldersvennlig Norge retter seg mot de yngre eldre og den ressursen som denne gruppen eldre representerer, samt mot tiltak i samfunnet som betyr at eldre kan greie seg selv hjemme så lenge som mulig. Arbeidet omhandler samfunnsendringene og ikke helse og omsorg. Arbeidet har dermed heller ikke vært knyttet til diagnoser.

At meldingen kobler alders- og demensvennlig sammen som ett begrep, er uheldig. Gjennom å lage et felles begrep knyttes alder til demens. De fleste mellom 70 og 80 trenger nesten ikke tjenester. En stor gruppe mennesker blir stigmatisert unødvendig.

Rådet for et aldersvennlig Norge vil på det sterkeste henstille til at dette skilles i aldersvennlig og demensvennlig. Et aldersvennlig samfunn og et demensvennlig samfunn har selvsagt mye til felles, men det er uheldig å knytte en spesifikk diagnose til betegnelsen aldersvennlig samfunn som allerede er i ferd med å bli godt innarbeidet.